

**economia
social**
Ateneu
Cooperatiu
Barcelonès Nord

BONES PRÀCTIQUES

Generalitat de Catalunya
**Departament de Treball,
Afers Socials i Famílies**

**economia
social**
Ateneu
Cooperatiu
Barcelonès Nord

BONES PRÀCTIQUES

Promou:

Generalitat de Catalunya
**Departament de Treball,
Afers Socials i Famílies**

Financia:

MINISTERIO
DE EMPLEO
Y SEGURIDAD SOCIAL
SERVICIO PÚBLICO
DE EMPLEO ESTATAL

L'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA I LES COOPERATIVES.

L'Economia Social i Solidària (ESS) és una pràctica en construcció que contempla una nova forma de produir, distribuir i consumir. Representa una alternativa viable i sostenible per satisfer les necessitats individuals i globals. Per tant, uns dels reptes segueix sent establir de què és i què no és aquesta forma d'economia i quines relacions organitzatives vol construir com alternativa al paradigma dominant.

Actors com el Centro Internacional de Investigació i Informació sobre L'Economia Pública, Social i Cooperativa (CIRIEC) ha fet una delimitació de les formes jurídiques de les empreses d'ESS, i ençeta el debat sobre si només amb la forma jurídica podem considerar una entitat com dins d'aquesta economia. Així, la Xarxa d'Economia Solidària (XES) assenyala que sota el paraigües de cooperativa es poden crear empreses que no comparteixin el objectius de l'ESS i prefereix mesurar pels criteris de funcionament que es poden englobar en el principis bàsics del cooperativisme.

Els principis del cooperativisme i l'origen històric.

Quan parlem de cooperatives parlem de part de la història del treball que s'origina al segle XIX. Les cooperatives van fonamentar el seu funcionament en una sèrie de valors com l'autoajuda, auto-responsabilitat, la democràcia, la igualtat, l'equitat i la solidaritat. Els homes i les dones fundadores de les cooperatives tenien uns principis ètics d'honestedat, transparència, responsabilitat social i preocupació pels altres¹.

Aquest principis eren compartits també pels anomenats "Pioners de Rochdale". Rochdale era una petita població al nord de Manchester que va créixer durant la Revolució Industrial. En 1844, vint-i-set treballadors i una treballadora van formar la Rochdale Equitable Pioneers Society. La finalitat d'aquesta associació era similar a la de qualsevol cooperativa de consum: posar a disposició de la gent productes de primera necessitat a bon preu i sense enganyar en el pes.

Tant en els principis i valors formulats al segle XIX amb Rochdale com als formulats per l'Aliança Cooperativa Internacional al congrés de Manchester de 1995, existeixen molts punts en comú. Són principis pràctics, actualitzats i modelats per una història de més de un segle i mig de vida. Aquesta experiència històrica dóna al cooperativisme un marc pràctic on enfortir-se en moments de crisi.

Els principis cooperatius ofereixen un marc operatiu pràctic a les entitats per al seu funcionament intern. A més, posen de relleu qualitats que atorguen al moviment cooperatiu un valor afegit. Aquest principis son:

- 1r Principi: participació voluntària i oberta
- 2n Principi: gestió democràtica
- 3r Principi: la participació econòmica dels socis
- 4t Principi: autonomia i independència
- 5è Principi: educació, formació i informació
- 6è Principi: cooperació entre cooperatives (intercooperació)
- 7è Principi: interès per la comunitat

---

¹ <http://www.cooperativescatalunya.coop/index.php/ca/el-model-cooperatiu/principis-i-valors>

Els quatre primers principis garanteixen el capital social de l'empresa, el benefici col·lectiu per a tots i totes i el seu funcionament democràtic.

El principi d'educació i formació és previ per al control democràtic. L'educació i formació a les persones sòcies, als càrrecs directius i als treballadors sobre el funcionament de l'entitat i els processos interns, són bàsiques per un bon funcionament de l'empresa, ja que permet que puguin contribuir eficaçment al desenvolupament de les entitats. Així mateix, les cooperatives poden informar al gran públic i donar formació sobre cooperativisme als joves. També pot ser una forma de incorporar noves mirades crítiques com la aportada pel feminisme.

El sisè principi, cooperació entre cooperatives o intercooperació, és una estratègia de negoci i supervivència. Les cooperatives són més vulnerables sense intercooperar. La intercooperació és una eina que promou noves propostes de negoci que soles no seria capaçes de desenvolupar. També es poden donar suport i compartir costos de producció o de distribució.

L'últim principi de preocupació per la comunitat implica la responsabilitat corporativa i la coresponsabilitat de les entitats en el territori. Les cooperatives no només són entitats de dinamisme econòmic, sinó també poden promocionar i formar a noves cooperatives, poden ajudar a la protecció de l'entorn, la dinamització dels barris, la creació d'ocupació, etc. Tenir cura de la comunitat també és una estratègia de supervivència.

Així doncs, el cooperativisme va sorgir originàriament al segle XIX com una forma de organització obrera. L'evolució d'aquestes organitzacions fins a avui, fa que siguin empreses amb un fort arrelament a la comunitat on desenvolupa les seves activitats. Els principis que hem mencionat han estat la seva fortalesa per afrontar temps de crisi. Per això, diverses administracions locals i del país s'han preocupat per implementar programes de foment de l'ESS i suport a les cooperatives.

Les bones pràctiques en les cooperatives

Els principis vists anteriorment constitueixen per sí mateixos unes bones pràctiques cooperatives. Tanmateix, hem d'apuntar millor quins són els que considerem bones pràctiques i per això mesurarem els criteris de funcionament de les entitats de l'ESS. La Confederació de Cooperatives de Treball de Catalunya també aprofundeix en aquests valors de l'ACI i ha senyalant com prioritaris els principis de democràcia, transparència, igualtat de gènere i conciliació per a les entitats associades.

Per assolir aquest objectiu també s'han elaborat els criteris del Pam a Pam i el Balanç Social de la XES. La primera iniciativa, impulsada per *Setem* i la XES, valora les entitats per criteris de consum responsable i d'economia solidària. Es valoren criteris d'arrelament al territori, d'ús d'energies renovables, d'utilització de finances ètiques, democràcia i transparència, integració social, etc. Al final, el Pam a Pam es torna un mapeig de les entitats cooperatives o de l'ESS (associacions, fundacions, etc.) que ofereixen productes o serveis amb un funcionament segons els criteris mencionats i que són mesurats per voluntaris i voluntàries que fan les entrevistes porta a porta.

La iniciativa del Balanç Social de la XES és una eina informàtica en línia que dóna accés a un qüestionari general. També disposa de tres conjunts de qüestionaris que poden respondre anònimament persones treballadores, empreses i/o persones usuàries o clientes i voluntàries. El resultat de tot això és un informe de balanç social en què les empreses descriuen el seu comportament i funcionament intern amb criteris socials, laborals, professionals i ecològics.

Qualsevol d'aquests criteris s'emmarquen en els principis cooperatius de l'ACI, amb l'extensió que també s'avaluen a altres entitats de l'ESS (fundacions i associacions amb activitats econòmiques). A més, són indispensables pel seu bon funcionament democràtic. En el cas de les cooperatives, la democràcia interna és a l'arrelament del seu ADN (CTC 2016: 9 i s.).

Críteris de bones pràctiques proposats per a l'Ateneu Cooperatiu del Barcelonés Nord

A continuació expliquem els críteris segons la definició de Pam a Pam i suggerim alguns indicadors/críteris de concreció, detallats pel Balanç Social, a partir d'informació extreta de l'Informe 2015 del Mercat Social Català. A més, hem considerat necessari incloure un críteri com el de innovació social.

Arrelament al territori

1. Proximitat

Apostem per l'economia de proximitat que desenvolupa circuits curts potenciant la sostenibilitat ambiental i recolzant el teixit econòmic local. Implica la compra i venda de productes de kilòmetre zero, els quals són produïts al territori per reduir intermediaris.

S'aposta per una producció agroecològica en cooperatives que agrupen persones productores i consumidores al mateix nivell, reduint la intermediació entre la producció i el consum. Aquest principi consisteix en la compra i venda en mercats i negocis locals i regionals amb un doble efecte: potència la creació de una xarxa de consumidors i disminueix o elimina les despeses de intermediació entre la producció i la venda del producte.

2. Comerç amb justícia

Comerç sota les premisses d'equitat de tots els participants de l'intercanvi. Aquest tipus de comerç busca l'establiment de relacions comercials a llarg termini i que garanteix els drets laborals de treballadors i treballadores. Això es concreta en el compliment dels estàndards de salut i seguretat, prohibició del treball esclau i infantil, llibertat de reunió, negociació col·lectiva i de convenis, condicions salarials equitatives i no discriminatòries en la producció.

Estructura democràtica i de transparència

3. Transparència

Aquest críteri remet als principis ètics que regulen l'activitat econòmica. Es concreta de forma diferent si són productes o organitzacions. En productes, es realitza en la informació que ofereix l'etiquetatge. En les organitzacions, si es facilita informació de qualitat i sobre els processos interns i és fàcil accedir a informacions com la taula salarial de l'entitat, les inversions o fonts d'ingressos o despeses.

4. Finances ètiques

La banca ètica, les cooperatives de crèdit, l'intercanvi o la moneda social són practiques complementàries que faciliten el desenvolupament de l'ESS. Les entitats de finances ètiques i solidàries funcionen segons el principi de transparència, oferint informació sobre les seves inversions.

5. Forquilla salarial

La implementació de críteris d'equitat salarial i del repartiment del conjunt de les tasques en els projectes econòmics on hi ha remuneracions, així com el repartiment equitatiu de les tasques valorant el grau de responsabilitat, és una característica de l'ESS i que ha enfortit el sector davant la crisi.

La XES ha definit com sostre màxim de forquilla salarial 1 a 5 (la persona que cobra més té un sou cinc vegades més gran que qui cobra menys). La mitjana ponderada de diferència salarial és de 2,8 en les dones i 2,61 en els homes.

6. Desenvolupament personal i professional

L'Economia Social i Solidària no pot reproduir models d'alienació en el treball o en el consum. Les necessitats s'han d'afrontar de forma integral. La formació, la conciliació, la resolució dels conflictes o la millora social són importants en una economia que vol posar les persones al centre.

Perquè no hi hagi desigualtat de gènere, són importants les mesures que afavoreixen la conciliació de la vida personal, familiar i laboral i la facilitat per flexibilització d'horaris. A més, per evitar conflictes es poden implementar protocols i reglaments que regulin les relacions laborals internes (cartes internes d'acords laborals, protocols de comunicació i organització interna de processos, mesures de prevenció de riscos laborals sistemes de prevenció i adopció de mesures actives).

Tenir cura del personal treballador i dels socis treballadors pot mesurar-se segons els següents criteris: inversió en la formació del personal (indicador: % d'hores dedicades a formació respecte el total d'hores remunerades); generació d'ocupació de qualitat (número total de persones contractades); % de creació d'ocupació, índex de rotació de la plantilla (percentatges d'acomiadaments, baixes voluntàries i jubilacions sobre el total de personal; percentatge de contractes indefinits); grau de benestar laboral (possibilitats de participar en la marxa de l'organització; oportunitats de formació i de creixement professional); grau d'autonomia per organitzar la feina; possibilitat de concentració a l'entorn directe; adequació de la feina en relació als coneixements; adequació de la feina a la jornada laboral; seguretat en l'entorn de treball; qualitat i disponibilitat d'equips i eines; condicions físiques de l'entorn laboral; nivell de conciliació entre vida personal i laboral; flexibilitat d'horaris i de lloc de treball; grau d'estabilitat del lloc de feina; grau de compliment del pagament de nòmines; valoració del sou; grau de suport dels i les companyes de feina; formes de resolució de conflictes i qualitat del lideratge; clima laboral.

7. Democràcia interna:

Les empreses de l'ESS s'organitzen amb voluntat democràtica, potenciant iniciatives econòmiques que garanteixin la presa de decisions de la forma més horitzontal possible, així com la participació igualitària en els projectes. Per tant, caldrà disposar de canals de participació per persones sòcies treballadores i col·laboradores, voluntàries, pràctiques, contractades, etc. A més, d'incentivar la transparència interna i externa sobre processos de l'organització i la contractació de proveïdors (procedència de serveis i productes a la web, mostra del mètode de producció i la cadena de valor de producte o servei).

Inclusió social, equitat de gènere i conciliació

8. Integració social

Vivim a una societat que deixa enrere a les persones amb diversitat funcional i reforça els estàndards d'èxit, els quals ven la publicitat. Les persones som vulnerables i necessitem crear entorns que ens curen.

Les empreses de l'ESS inclouen col·lectius especialment vulnerables o en risc d'exclusió social. Per exemple, dones i persones migrades (per reduir desigualtats de gènere, raça i ètnia), persones que tinguin una determinada edat o persones amb diversitat funcional (per

combatre normativitat funcional). Tot això es concreta en el % de persones ocupades en risc d'exclusió social; el grau d'adaptació de l'espai de treball a persones amb diversitat funcional; l'explicitació de criteris de no discriminació per raons de gènere, religió, classe, etc.; i activitat vinculada directament a la inclusió de col·lectius desfavorits i especialment vulnerables.

9. Equitat de gènere

Aquest punt no es concreta només amb l'equitat salarial, sinó també amb una sèrie d'accions que inclouen a col·lectius que pateixen discriminació social. La revisió de practiques heterosexistes, classistes o racistes a dins les organitzacions és fonamental per evitar qual-sevol tipus de discriminació.

Algunes mesures per implementar polítiques que evitin la discriminació són: polítiques de paritat de gènere i acció; repartiment equitatiu de les tasques de representació de l'entitat en funció del gènere i altres eixos de desigualtat; utilització de llenguatge no sexista; repartiment i visibilització de les tasques invisibles dins l'organització-empresa; tasques de sensibilització i incidència per revertir les desigualtats

Intercooperació, participació en xarxes i promoció d'un mercat social

10. Intercooperació

L'Economia Social i Solidària necessita estrènyer les relacions entre els seus agents per enfortir-se. La creació d'un Mercat Social facilita aquesta pràctica connectant la producció cooperativa, els consumidors responsables, les banques ètiques i els moviments socials. La intensitat i la qualitat de les relacions que puguin establir-se donarà fonaments sòlids al Mercat Social.

L'Informe del Mercat Social Català 2015 parla d'intercooperació de caràcter socioeconòmic o empresarial.

La primera forma d'intercooperar és fomentant les relacions de confiança i de construcció conjunta, i treballant amb els proveïdors per millorar la qualitat dels productes i serveis.

La segona consisteix en treballar conjuntament per complementar-se i assumir projectes de més envergadura. Es tracta de renunciar a un creixement individual per créixer de manera col·lectiva. La creació de grups cooperatius o fins i tot unions temporals d'empreses obre portes interessants per eixamplar la capacitat d'assumir projectes de gran abast.

Una tercera forma, és la construcció de projectes conjunts entre entitats que operen en sectors diferents. Així, explorariem les potencialitats que ofereixen la suma dels recursos i talents de cadascuna de les organitzacions.

Des de l'Ateneu Cooperatiu del Barcelonès Nord podem acollir, potenciar i acompanyar iniciatives d'intercooperació entre les entitats del territori, tant generant espais de networkin com sessions de treball específiques per sectors professionals.

11. Participació en xarxes

L'Economia Social i Solidària és un moviment socioeconòmic que necessita treballar en xarxa de relació amb xarxes locals, nacionals o internacionals per a articular la seva.

Així, l'Ateneu Cooperatiu del Barcelonès Nord funciona com espai per a la participació, més

enllà de l'existència de xarxes de cooperació local o de altre escala territorial. L'Ateneu té la voluntat de ser un espai de trobada de les diferents entitats i actors del seu àmbit d'acció. Al mateix temps, la creació de Taules Territorials dels ateneus cooperatius faciliten la interacció amb altres xarxes del territori.

Impacte ambiental

12. Ecologia i sostenibilitat

La incorporació de criteris ecològics i de sostenibilitat mediambiental al funcionament de l'entitat, a més de minimitzar l'impacte contaminant al medi, pot abaratir costos i genera consciència ecològica.

13. Gestió de residus

Una bona gestió de residus que contempli les tres R: reduir, reciclar i reutilitzar pot també contribuir a la minimització de l'impost i abaratir costos. Segons els casos, cal tenir un pla de prevenció i gestió de residus que pot anar des de l'ús de paper reciclat fins a la reducció de CO2. Dependrà de l'activitat de l'empresa.

14. Eficiència energètica

Qualsevol mesura d'estalvi d'energia, l'autoproducció o la participació en les cooperatives d'energia renovables són accions importants per a reduir la nostra dependència de les energies d'origen fòssil o nuclear.

Així, a la hora de desenvolupar la nostra activitat hem de contemplar l'ús d'aparells i fungibles de baix consum i la implementació de mesures d'estalvi i d'eficiència.

Ús de tecnologies de l'informació i comunicació alternatives

15. Programari lliure i ús de serveis de cooperatives de telecomunicacions

Actualment existeixen alternatives no capitalistes a l'àmbit de les tecnologies, la programació i la comunicació. S'han creat cooperatives de telecomunicacions i el programari lliure és a l'abast de tothom, tant si es necessiten sistemes operatius, programari d'ofimàtica i comptabilitat.

Innovació

16. Innovació social

Com assenyala Echevarría (2008), la identificació de bones pràctiques i la seva recerca amb mètodes qualitius són passos previs al disseny d'indicadors d'innovació social. Per tant, aquest seria el nostre últim criteri i al que condueixen els anteriorment exposats.

Echevarría indica com la innovació social es relaciona amb el benestar, la qualitat de vida, la inclusió social, la solidaritat, la participació ciutadana, la qualitat mediambiental, l'atenció sanitària, l'eficiència dels serveis públics i el nivell educatiu d'una societat.

Aquesta concepció amplia la del Manual d'Oslo de 2005, que la considera una eina perquè creixi la producció i la productivitat. Aquest és el concepte d'innovació proposat per l'OCDE i que s'utilitza en l'activitat empresarial tradicional. Aquesta organització considera només

quatre tipus d'innovació: de producte, de procés, organitzativa i comercial. Per tant, no ens satisfà quan es tracta de l'Economia Social i Solidària, ja que no considera altres processos que pot aportar aquest sector: ocupació de qualitat, equitat de gènere, democràcia de les organitzacions, etc.

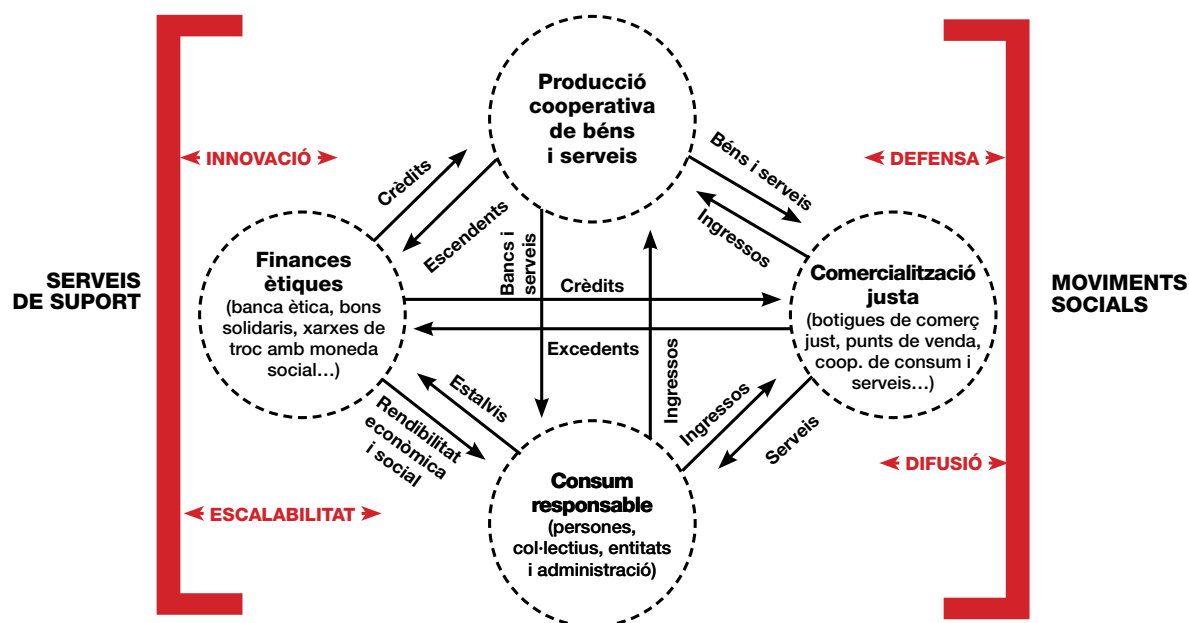
El creixement econòmic no pot fer-se a costa de les persones i del mitjà, però innovacions tècniques que ho permetin respectant els valors ressenyats, seran considerades dins de l'apartat d'innovació social.

La creació d'un mercat social per afavorir l'ESS

Tota la xarxa d'entitats de l'economia social construeixen el Mercat Social, un circuit econòmic on es satisfan les necessitats segons els principis de l'economia social i solidària. El MS és el lloc de trobada, connexió, interrelació, intercooperació i articulació de les entitats i empreses de l'ESS. La XES dibuixa el circuit d'aquest mercat des de les quatre components del cycle econòmic: la producció, la distribució, l'estalvi/inversió i el consum. Així, la interrelació entre les diferents esferes estableix els marges per a un Mercat Social.

Figura.1

Esquema de mercat social amb nodes i flux

Jordi Garcia (2002)

Des del nostre Ateneu afavorim l'existència d'un Mercat Social on les cooperatives puguin intercooperar. Així mateix, les contactarem amb altres empreses del Barcelonès perquè sàpiguen quin és l'abast de la xarxa amb la que poden donar-se suport mutu. La duració i supervivència dels projectes que comencen pot dependre de la xarxa que els envolta, i pot ser la que els doni suport en moments difícils. Les empreses petites s'han de donar suport les unes a altres per sobreviure al mercat. Aquest Mercat Social pot ser el sosteniment i l'impulsor del món cooperatiu del Barcelonès Nord.

L'avaluació de les bones pràctiques a l'Ateneu Cooperatiu del Barcelonès Nord

Per als projectes d'ESS es proposa incorporar una plantilla de valoració dels projectes similar a la que avalua els projectes del programa "Construïm en Femení les Altres Economies" de creació de projectes per a dones de Barcelona Activa i que estan inspirats als criteris de Pam a Pam i Balanç Social de la XES.

IMPACTE SOCIAL DEL PROJECTE	
A valorar de 0 a 3 (sent 0 malament, 1 regular, 2 bé i 3 excel·lent)	
ARRELAMENT AL TERRITORI	
Proximitat	
Comerç amb Justícia	
ESTRUCTURA DEMOCRÀTICA I DE TRANSPARÈNCIA	
Transparència	
Finances ètiques	
Forquilla salarial	
Desenvolupament personal i professional	
Democràcia interna	
INCLUSIÓ SOCIAL, EQUITAT DE GÈNERE I CONCILIACIÓ	
Integració social	
Equitat de gènere	
INTERCOOPERACIÓ, PARTICIPACIÓ EN XARXES I PROMOCIÓ DE UN MERCAT SOCIAL	
Intercooperació	
Participació en xarxes	
IMPACTE AMBIENTAL	
Ecologia i sostenibilitat	
Gestió de residus	
Eficiència energètica	
ÚS DE TECNOLOGIES ALTERNATIVES INFORMÀTIQUES I DE TELECOMUNICACIONS	
Programari lliure	
INNOVACIÓ	
Innovació social	
TOTAL	

CRITERIS:

Arrelament al territori

1. Proximitat: abastiment de productes de kilòmetre zero pel desenvolupament de l'activitat. Si es venen productes que tinguin la finalitat de abastir al mercat proper.
2. Comerç amb justícia: el que es produirà o comprarà complirà amb els estàndards de salut i seguretat, prohibició del treball esclau i infantil, llibertat de reunió, negociació col·lectiva i de convenis, condicions salarials equitatives i no discriminatòries en la producció. A vega-

des aquests productes porten el segell Fairtrade de comerç just, però aquesta informació es pot treure segons la transparència de l'entitat.

Estructura democràtica i de transparència

3. **Transparència:** informació clara a l'etiquetatge. En cas de organitzacions que ofereixin serveis, si es facilita informació del processos interns i es pot accedir a informacions con la taula salarial de l'entitat.
4. **Finances ètiques:** si es treballen amb les finances ètiques, siguin banques ètiques o cooperatives d'estalviadors.
5. **Forquilla salarial:** la forquilla salarial màxima ha de ser de 1 a 5 (la persona que cobra més té un sou cinc vegades més gran que qui cobra menys).
6. **Desenvolupament personal i professional:** els criteris són:
  - Inversió en la formació del personal.
  - Generació d'ocupació de qualitat.
  - Creació de ocupació e índex de rotació de la plantilla (baixes, jubilacions, contractes indefinits).
  - Grau de benestar laboral (possibilitats de promoció i de formació).
  - Grau d'autonomia del/la treballador/a.
  - Adequació de la feina als coneixements.
  - Qualitat i disponibilitat d'equips i eines.
  - Condicions físiques de l'entorn laboral.
  - Conciliació vida laboral i personal.
  - Grau de compliment del pagament de nòmines.
7. **Democràcia interna:** processos interns de presa de decisions horitzontals i informació clara sobre el procés de producció i mercantilització dels productes.

Inclusió social, equitat de gènere i conciliació

8. **Integració social:** percentatge d'incorporació a persones amb diversitat funcional i col·lectius en risc d'exclusió social (persones migrants, amb perill d'exclusió del mercat de treball per edat, raça i/o ètnia i gènere). Activitats vinculades directament a la inclusió de col·lectius desfavorits i vulnerables d'exclusió social.
9. **Equitat de gènere:** polítiques de paritat, repartiment equitatiu de les tasques de representació de l'entitat en funció del gènere, utilització de llenguatge no sexista, repartiment i visibilització de les tasques de cures dins de l'organització i tasques de sensibilització i incidència per revertir les desigualtats de gènere.

Intercooperació, participació en xarxes i promoció d'un mercat social

10. **Intercooperació:** intercooperació socioeconòmica que fomenti les relacions de confiança i de construcció conjunta i treball amb proveïdors per millorar la qualitat dels productes i serveis. Intercooperació empresarial per a complementació i assumpció de projectes més grans.

11. Participació en xarxes: xarxes a les que participa l'entitat (XES, XAREC, FCTC...).

Impacte ambiental

12. Ecologia i sostenibilitat: utilització de productes reciclats i reutilització d'altres, incorporació d'objectius ecològics i de sostenibilitat als principis de l'entitat.
13. Gestió de residus: segons l'activitat de l'empresa es poden implementar diverses mesures com són l'elaboració d'un pla de prevenció i gestió de residus i la reducció d'emissions de CO₂. La mesura mínima seria el control dels residus per al reciclatge.
14. Eficiència energètica: les mesures més visibles són les d'estalvis d'energia mitjançant l'ús d'aparells i fungibles de baix consum. L'autoproducció o la participació en les cooperatives d'energia renovables som altres mesures que es poden prendre per part de les entitats.

Ús de tecnologies de l'informació i la comunicació alternativa

15. Programari lliure i ús de serveis de cooperatives de telecomunicacions: ús de programari lliure i reciclatge de material informàtic i previsió del trencament del cicle de obsolescència. Contractes de telefonia amb cooperatives de telecomunicacions.

INNOVACIÓ

16) Innovació social: el conjunt de bones pràctiques ens donarà una idea del grau d'innovació social de l'entitat. També considerarem si s'ha implementat alguna mesura de millora tècnica o social de l'organització de la producció sense sacrificar les bones pràctiques.

MODELS DE COOPERATIVES

Dins de l'ESS catalana la fórmula jurídica més comú seria la cooperativa (Societat Cooperativa Catalana Limitada, SCCL). Actualment, la Llei de Cooperatives Catalana (Llei 12/2015, de 9 de juliol) considera els següents tipus de cooperatives² segons la seva activitat:

Cooperatives de primer grau, compostes per dues persones, excepte les de consum que han de ser deu.

- De consum i usuaris/es: lliuren béns o presten serveis per al consum directe dels socis/es. Amés, desenvolupen les activitats necessàries per a l'increment de la informació, la formació i la defensa dels drets dels consumidors i consumidoras i dels usuaris i usuàries.
- De treball associat: produeixen béns o serveis per a tercers. Poden tenir socis/es treballadors/es i treballadores/es contractades per un màxim de temps que considerin els estatuts i sense superar el 30% del personal de la cooperativa.
- Agràries: les persones de la cooperativa tenen la finalitat de millorar econòmicament i tècnicament tant les explotacions dels socis i sòcies, com de les persones del seu entorn social.
- Marítimes, fluvials i lacustres: desenvolupen tot tipus d'activitats i operacions encaminades a la millora econòmica i tècnica tant de les explotacions dels socis i sòcies, com de les persones del seu entorn social.

- D'assegurances: exerceixen l'activitat asseguradora d'acord amb la legislació sectorial vigent.
- De crèdit: serveixen les necessitats de finançament i potenciació dels estalvis dels socis i sòcies i també de terceres persones.
- D'ensenyament: la llei defineix aquesta cooperativa com "les que procuren o organitzen activitats escolar o docent en alguna branca del saber, la formació tècnica, artística, esportiva o d'altres. Poden prestar serveis que facilitin la activitat docent (venda de material, la pràctica de l'esport, serveis de cuina, etc.) i la finalitat de educar al alumnat dels centres escolars en la pràctica cooperativista. Poden distribuir entre els socis, béns i serveis que siguin d'utilitat escolar o s'apliquin en el progrés cultural d'aquests.
- Sanitàries: són cooperatives d'assegurances amb l'activitat empresarial de cobrir riscos relatius a la salut dels socis o assegurats i dels seus beneficiaris. També són cooperatives sanitàries les constituïdes per persones físiques i jurídiques amb l'objecte de promoure, equipar, administrar sostenir i gestionar hospitals, clíniques, centres d'atenció primària i establiments anàlegs destinats a prestar assistència. A aquestes cooperatives, s'hi apliquen els preceptes de la legislació sanitària, a més de la legislació sobre cooperatives.
- De serveis: Són cooperatives que associen persones físiques o jurídiques titulars d'explo-tacions industrials o de serveis i professionals o artistes que exerceixen la seva activitat per compte propi. L'objectiu de les cooperatives de serveis és la prestació de subministra-ments i serveis. També poden executar operacions destinades al millorament econòmic i tècnic de les activitats professionals o de les explotacions de seus socis.
- D'habitatges: procuren habitatges a preu de cost, serveis o edificacions complementàries als seus socis i sòcies, organitzen l'ús dels elements comuns i regulen l'administració, la conservació i la millora. També poden tenir l'objectiu de rehabilitat habitatges, locals i edi-ficacions i instal·lacions complementàries per a destinar-los a seus socis. L'habitatge pot ser construït per cedir-los mitjançant el règim d'ús i gaudi, per a ús habitual i permanent, descans o vacances o com residències pera persones grans o amb discapacitat.

Cooperatives de segon grau:

- Les cooperatives de segon grau tenen per finalitat la intercooperació, la integració eco-nòmica o la integració empresarial de les entitats de les quals són membres. Poden esta-bllir-se grups cooperatius que s'anomenaran d'aquesta forma.

Promou:

Generalitat de Catalunya
**Departament de Treball,
Afers Socials i Famílies**

Amb el finançament de:

